

Alla månar om atmosfären

DOLDA

idyller

□ En stor grönskande oas mitt i stan. Kvarteret Östertull är vårt mål denna fjärde omgång av serien om Lunds gårdar.

17.8.93

LUND.

□ Vi tar oss in genom porten Östra Mårtensgatan 14 A. Portgången är bländande vitputsad med svart bjällklag (nytt och prydligt). På gårdsidan en fräsch småhuslänga, nyproducerad, rosenrabatter. Ett rött korsvirkeshus i två våningar skymtar mellan buskar och stora träd. Det frodas stockrosor längs gaveln.

Här i kvarterets nordvästra hörn möts gammalt och nytt.

Garveri med lång tradition

Garvare Blomberg byggde det stora korsvirkeshuset 1825 och till barkkvarn, packhus, torkvind för läder och drängkammare. Allt sedan slutet av 1700-talet hade hans släkt bedrivit garveri på gården.

Korsvirkeshuset hann bli ganska skrabbigt med åren sedan garverirörelsen upphört. Men så kom vårt eget 80-tal med känsla för gamla hemtrevliga miljöer. Korsvirkeshuset renoverades omsorgsfullt och inreddes med lägenheter. Planken mellan

Thomas Östberg bor i ett av de nya radhusen inne i kvarteret Östertull och kan inte tänka sig bättre.

kvarterets olika gårdar revs och nya småhus i gammaldags stil uppfördes innanför gatuhusen i hörnet Råbygatan-Östra Mårtensgatan.

"Vi är stolta över vår gård"

En herre i ett av de nybyggda husen har observerat främlingarna som nyfiket snokar runt på gården.

– Så roligt, jag hoppades att ni skulle komma. Vi är så stolta över vår gård, ropar han från sin balkong och låter oss veta att han med intresse följer gårdsserien i tidningen.

Han heter Thomas Östberg och flyttade hit med sin familj 1985 när de nya husen byggdes. Han berättar om den lokala hyresgästföreningen som månar om den speciella gårdsatmosfären och om lusthuset Novilla, av gårdsfolket ofta använt till fester.

Novilla även lusthus

Novilla var namnet på ett välbesökt nöjesetablissemang, som vid mitten av 1800-talet gjorde kvarteret smått skandalomsusat. Lusthuset i

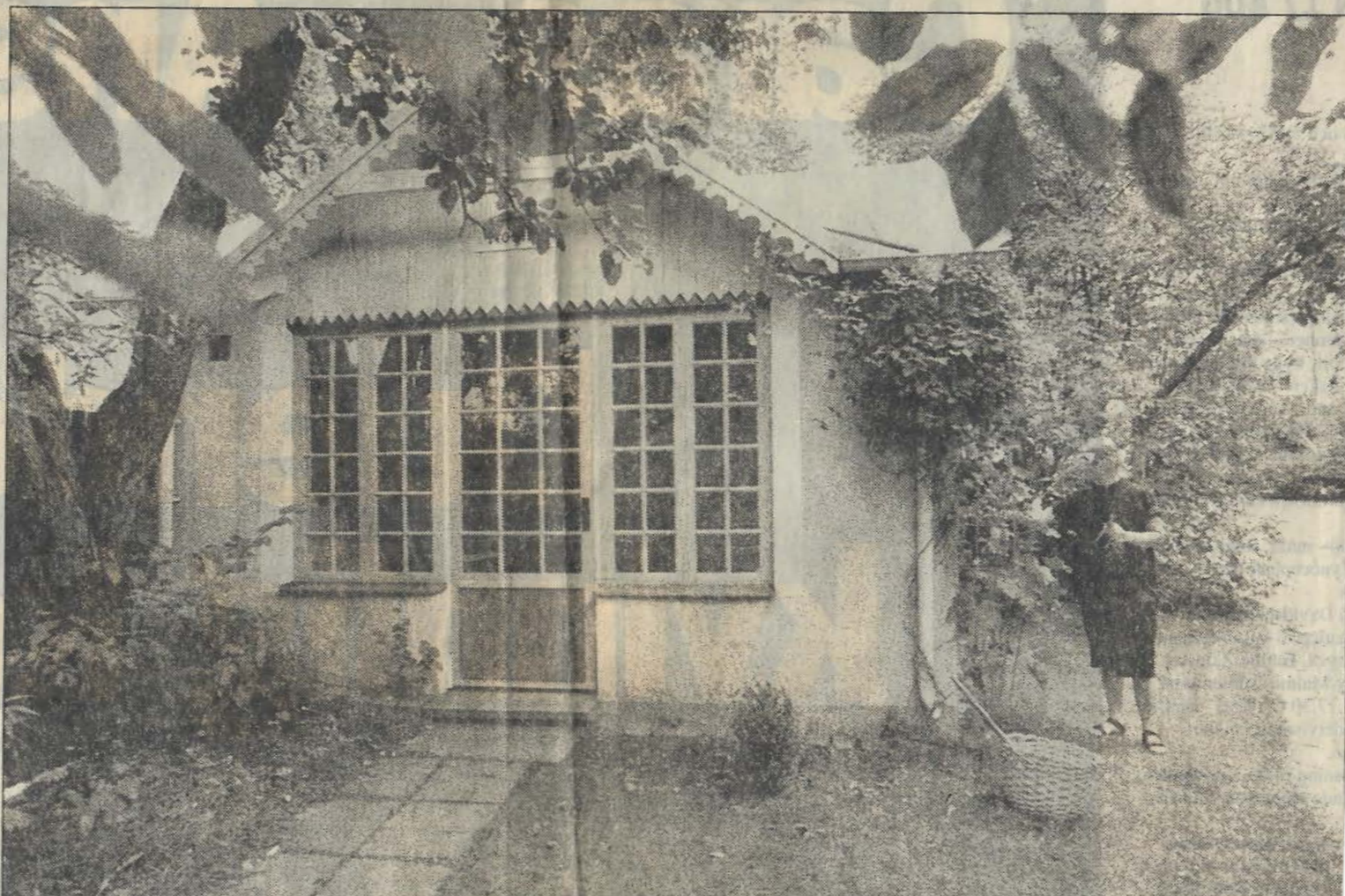

FOTO: INGEMAR D. KRISTIANSEN

– Lusthuset Novilla, med anor från tidigt 1800-tal, är gårdens stolthet. Mycket omsorg har lagts ner på dess renovering, berättar Eva Tufvesson, som kärleksfullt tar sig an gårdens grönska.

Äplena är inte mogna än, men tioårige Nils Sandström låter sig väl smaka. Han berättar att han tillhör "gårdsgänget", en utvald skara bland dem som bor och leker på gården.

trädgården fanns redan långt dessförinnan. Namnet Novilla övertogs sedermera av det ångbryggeri som etablerade sig på gården. Det enda av alltihop som har överlevt alla förändringar är lusthuset. Ännu står det "Novilla" på en gammal skylt ovanför dörren.

Vid det lilla propra huset träffar vi Eva Tufvesson, som just tuktat söderväggens slingrande klematis.

Trädgården vårdas ömt

Hon har bott i hörnhuset Ö Mårtensgatan -- Ö Vallgatan

sedan 1979 och är den av gårdsfolket som mest tar sig an trädgården. Blomsterrabatterna är hennes verk. Vi anar pioner, iris och riddarsporre, här finns lammöron, springkorn och astrar. Öster över mot Vallgatan har vi kryddträdgården och rosenängarna. Eva Tufvesson slår vakt om det gamla stämningsskivande.

– Här fanns flera jättefina trädgårdar, somliga som koloniträdgårdar, andra med många gamla fruktträd, berättar hon och visar på krokiga plommonträd, dignande av frukt, körsbär, stora päronträd och gruppen av äp-

pelträd, allt gammaldags sorter.

Kommunen fick ge sig

– Kommunen ville hugga ner alltihop och hann också med en del, men vi räddade resten. Vi fick också igenom att de gamla gångarna och trappan här vid Novilla blev kvar.

Vem skördar frukten?

– Ja, det är väl mest ungarna, innan det är moget. Vi försöker hålla efter dem i gör-ligaste mån, säger hon och ler lite uppgivet.

Barn finns det många på

Gårdens kryddträdgård finns vid sekelskifteshuset mot Ö Vallgatan. Här kan man slå sig ner i solskenet och låta sig berusas av de aromatiska dofterna från libsticka, åbrodd och hjärtansfröjd.

gården, det kan vi konstatera. Och fler blir det när dagiset sätter i gång på allvar igen och fritidshemmet öppnar efter sommaren.

Här och där i den stora gammaldags trädgården dyker små lekplatser upp, men de barn vi ser tycks föredra buskagen till gömme och träden att klättra i.

De befinner sig i en Lunda-miljö med mycket gamla anor.

Rötter ända till medeltiden

Råbygatan, kvarterets västra gräns, var under tidig medeltid stadens infart från

sydost. På 1300-talet blev istället Ö Mårtensgatan inkörsväg och där låg sedan också gårdarnas huvudbyggnader. Tomterna, fram till mitten av 1800-talet med stall, loge och verkstad vid gårdsplanen och trädgård längst bort, sträckte sig genom kvarteret ner till gårdsgården där åkrarna tog vid. Vid denna gränslinje anlades 1904 Skolgatan. Kvarterets östra sida, Östra Vallgatan, följer den gamla stadsvallen.

INGRID MORITZ

Fotnot: Tidigare artiklar i serien publicerades 30/7, 2/8 och 9/8.